

TEMA BROJA: NACIONALNA I EUROPSKA SIGURNOST

Kako čuvati europske granice?

Filip Dragović

**Neki su uspoređivali stvaranje
šengenskog prostora s drugom
podjelom Europe nakon
pada Berlinskog zida, pri
čemu je "željeznu" zamijenila
"elektronička" zavjesa**

Europska Unija (EU) danas je jedinstven nadnacionalni prostor koji je osigurao mir i ekonomski napredak u Europi, uvažavajući nacionalne interese i istodobno uvodeći europska pravila koja se moraju poštovati neovisno o nacionalnim interesima. EU možemo promatrati i kao politički projekt koji se stalno razvija i proširuje sukladno događajima i procesima unutar i izvan nje. On je podložan trenutačnim usponima i padovima u ispunjavanju postavljenih ciljeva, ali ostvarena stabilnost nije viđena u dosadašnjoj europskoj povijesti. Iako su nacionalni interesi pojedinih zemalja ujedno i europski interesi, postoje neka područja gdje države još imaju vlastite interese. EU čini posebnom to što se oni nastoje ostvariti kroz europske institucije i djelovanjem u "europskom duhu".

Šengenski režim nadzora granica

Proširenje EU-a na istok 2004. zahtijevalo je ponovno promišljanje načina na koji se vanjske granice te zajednice mogu najbolje štititi od transnacionalnog kriminala, nezakonitih migracija, krijumčarenja ljudi i robe, zloupotrebe sustava azila te prijetnji povezanih s terorizmom (Marenin, 2010). Proces tzv. internacionalizacije unutarnje sigurnosti EU-a bio je potaknut i određen zahtjevima globalizacije – posebno napretkom u transportu i komunikacijskim tehnologijama, ali i pojavom novih kriminalnih organizacija u bivšim komunističkim zemljama te nesnalaženjem tijela za borbu protiv tih pojava u novim okolnostima (Anderson i Apap, 2002:6). Sve to potaknulo je zemlje EU-a da devedesetih godina prošlog stoljeća aktivnije nadziru

Filip Dragović, doktor političkih znanosti, zaposlen kao regionalni savjetnik pri United Nations Development Program (UNDP). E-pošta: filip.dragovic@unpd.org

granice kako bi se pojačanom kontrolom vanjskih granica zadržala sigurnost zemalja članica. Danas je ukinuta granična kontrola između većine članica EU-a; točnije, zemlje članice potpisale su 1985. sporazum te 1990. Šengensku provedbenu konvenciju kojima su ukinute granične i carinske kontrole putnika i robe između zemalja potpisnica sporazuma (Ivanda, 2001),¹ a koja je za ondašnje potpisnice stupila na snagu 1995. Ukidanje kontrola na zajedničkim granicama pratili su jačanje policijske suradnje i uvođenje zajedničkoga Šengenskog informacijskog

Svrha šengenskih sporazuma na europskoj razini nije bilo samo ukidanje unutarnje granične kontrole, nego i stvaranje boljih uvjeta za kontrolu vanjskih granica, učinkovitu borbu protiv prekograničnog kriminala i suzbijanje nezakonitih migracija

sustava (SIS). Neki su uspoređivali stvaranje šengenskog prostora s drugom podjelom Europe nakon pada Berlinskog zida, pri čemu je "željeznu" zamijenila "elektronička" zavjesa te su iskazivali zabrinutost zbog novih podjela koje bi mogle nastati pojačanom kontrolom granica (v. Mileta, 1997; Ibryamova, 2004; Apap i Tchorbadjijska, 2004). No vrijeme je pokazalo da su zemlje Srednje i Istočne Europe danas punopravne članice EU-a i da "nove članice" uglavnom kontroliraju vanjsku granicu i ulazak u EU, osim zračnih i pomorskih luka. Ukidanje granica samo po sebi nije problem ako postoji mehanizam održanja postignute razine sigurnosti. No na početku takvih mehanizama i kvalitetne suradnje policija nije bilo, a policijske službe nisu bile pripravne za takav iskorak iz nacionalnih zakonodavnih i administrativnih okvira. Šengenski sporazumi promijenili su cijeli sigurnosni model, uspostavili nove mehanizme i promijenili shvaćanje o obavljanju policijskog posla (v. Šegvić, 2011). Suradnja koja je počela sa šengenskim sporazumima osnova je današnje policijske, carinske i konzularne suradnje na europskim prostorima kojoj je cilj da zaštiti unutarnju sigurnost EU-a. Prepuštanje kontrole vlastitih granica zemljama partnerima na početku je bio eksperiment, ali se danas građani EU-a slobodno kreću širom šengenskog prostora bez čekanja na graničnim prijelazima i pokazivanja putovnica te se može reći da je, uz jedinstvenu valutu, sloboda kretanja utemeljena šengenskim sporazumima jedno od najvećih postignuća EU-a. Svrha šengenskih sporazuma kao osnove svih kasnijih dokumenata na europskoj razini nije bilo samo ukidanje unutarnje granične kontrole, nego i stvaranje boljih uvjeta za kontrolu vanjskih granica, učinkovitu borbu protiv prekograničnog kriminala i suzbijanje nezakonitih migracija (Occhipinti, 2004). To pokazuje da se sigurnost granica ili granična sigurnost ne mogu promatrati odvojeno od ostalih sigurnosnih područja, a posebno od borbe protiv pre-

broj 12 - prosinac 2012.

kograničnoga organiziranog kriminala, svih vrsta krijumčarenja, trgovine ljudima te, u posljednje vrijeme, terorizma. Policijska suradnja u Europi priča je o uspjehu. Neki autori navode da europski građani općenito nemaju značajne primjedbe na prekograničnu policijsku suradnju te da takav stav građana koristi graničnoj policiji (Caparini i Marenin, 2006).

Gradeći europski prostor pravde, slobode i sigurnosti te prihvaćajući nove države članice, EU nastoji svojim građanima omogućiti što bolje uvjete života i razvoja uz prihvatljivu cijenu. Strategija unutarnje sigurnosti iz 2010. naglašava da je cilj EU-a "čvrsto opredjeljenje za nastavak razvoja područja pravde, slobode i sigurnost", pri čemu je potrebno "zaštititi prava i slobode, poboljšati suradnju i solidarnost među državama članicama; rješavati uzroke a ne samo posljedice nesigurnosti; prioritet je na prevenciji i sudjelovanju, uključujući sve sektore u pružanju javne zaštite (političke, ekonomske, socijalne itd.); komunikacija s građanima o sigurnosnim politikama; naposljetku, priznajući međuovisnost unutarnje i vanjske sigurnosti, uspostaviti pristup globalne sigurnosti s trećim zemljama".² Kako bi to bilo ostvarivo, nužan je obuhvatan pristup, povezivanje i zajedničko djelovanje agencija za provedbu zakona i pravosudnih tijela, integrirano upravljanje granicama te djelovanje civilnog društva. Sustav granica sa svim svojim sastavnicama čini membranu koja mora biti maksimalno fleksibilna prema četiri zajamčene slobode kretanja (ljudi, robe, usluga i novca), a istodobno mora biti i najznačajnija crta obrane europskog prostora pravde, slobode i sigurnosti. Sustav granične kontrole mora, također, bez odgađanja odgovoriti na izazove terorizma, organiziranoga i informatičkog kriminala, krijumčarenja i trgovine ljudima, narkoticima i oružjem, seksualnog iskorištavanja maloljetnika i dječje pornografija, ekonomskog kriminala i korupcije. To su kompleksne moderne asimetrične ugroze koje nemaju isključivi nacionalni predznak nego su nadnacionalne, a stoga i teže zaustavljive. Posebnu pozornost valja posvetiti tome kako regulirati i kontrolirati migracijske pritiske na EU, pogotovo nezakonite migracije, te zaštititi ljudska prava ugroženih migranata, a da se pritom ne narušavaju unutarnja sigurnost i instituti koje su izgradile članice EU-a. Kako bi se to postiglo, od uspostave slobodnog kretanja osoba unutar granica i stvaranja šengenskog režima usvojeno je mnogo dokumenata o tim pitanjima³ i uspostavljen čvrst pravni okvir. Usvojene zakonodavne i druge mjere trebalo je primijeniti u svakoj državi te pratiti njihovu učinkovitost i operativnost. Tako su postignute povratna reakcija i sinergija nacionalnih rezultata na europskoj razini.

Nelegalne migracije i nadzor granica

Velik priljev nezakonitih migranata u bogatije zemlje, neovisno o poduzetim mjerama i pravnim ograničenjima, pridonio je tome da to pitanje, kao i pitanje nadzora granice, dospiju u žarište nacionalnih interesa pojedinih država, te se pitanje unutarnje sigurnosti neke države često povezuje s nezakonitim migracijama, to jest s priljevom nezakonitih imigranata u bogate zemlje (Gosh, 1998).⁴ Iako nema točnih podataka, prema procjenama Europolu u EU godišnje uspije ući od 400.000 do 500.000 nezakonitih migranata, a pretpostavlja se da od 4,5 do 8 milijuna nezakonitih migranata radi u građevinarstvu, poljoprivredi,

hotelima i drugim sektorima u EU.⁵ Posljednjih godina zemlje članice zaključile su da više nisu sposobne same primjereno odgovoriti na pojavu nezakonitih migracija te da moraju kombinirati mjere na europskoj razini (Trauner i Kruse, 2008). Uvedene su i druge mjere kontrole zasnovane na napretku tehnologije, pojačanoj suradnji policija, razmjeni informacija i stvaranju zajedničkih baza podataka (Bigo i Guild, 2005), čime se potvrđuje postavka da se sigurnost nastoji postići djelovanjem na raznim područjima (Buzan, 2007).

Ugovor iz Maastrichta sadržavao je prve konkretnije odredbe iz djelokruga pravosuđa i unutarnjih poslova na europskoj razini. Praksa je pokazala da je usporedno s aktivnostima koje su bile navedene u tzv. trećem stupu Ugovora iz Maastrichta, čak i s većim uspjehom, tekla suradnja u okviru šengenske skupine koja je u to vrijeme djelovala izvan europskih institucija. Novi ključan korak bez kojega se ne bi moglo govoriti o stvaranju zajedničke politike ili strategije na području pravosuđa i unutarnjih poslova bio je Ugovor iz Amsterdama iz 1997.⁶ Njime je dio politika koji je bio u trećem stupu ušao u prvi stup (granice, azil, migracije i vize), čime su se države odrekle isključive odgovornosti za ta područja i prenijele nadležnost, to jest pravo iniciranja mjera, na tijela Europske zajednice, ponajprije Europsku komisiju. Posljednje promjene učinjene su Ugovorom iz Lisabona iz 2009. kada je konačno ukinuta podjela po stupovima.

Sigurnost zemalja EU-a zasigurno je od posebnog interesa za svaku zemlju članicu, ali pitanje sigurnosti vanjske granice ima i širu zajedničku dimenziju, a to je da sigurnost te granice bude na istoj razini neovisno o tome koja zemlja provodi kontrolu. No kada se danas govori o granicama, postavljaju se pitanja jesu li to zadnje crte obrane i profinjen način prikupljanja podataka pri graničnoj kontroli te jesu li granice prepreka nesmetanoj trgovini i kakva je njihova uloga u globalnoj sigurnosti. Teroristički napadi pokazuju da se počinitelji pripremaju u mnogim državama, što postavlja pitanje uloge granične policije i na tom području. U suvremenome globaliziranom svijetu postavlja se pitanje imaju li granice uopće smisla.⁷ Je li sigurnost granica ili graničnog područja dio šire sigurnosne problematike u sklopu koje jedna ili više zemalja uspostavljaju mehanizme kako bi smanjile rizik ili opasnosti? U EU kvalitetni mehanizmi kontrole prelaska granica uspostavljaju se tako da se na jednak način provode zajednički standardi. Promatranje granica i posebno mijenjanje "prirode" granica srž je svakog pokušaja da se razumije suvremena europska transformacija (Rumford, 2007). Analizirajući mjere koje poduzimaju mjerodavna tijela, kao i utjecaj kriminalnih pojava na sigurnost neke zemlje, postavlja se pitanje utječu li sigurnost granice i učinkovita provedba sigurnosnih mjera izravno na stanje nacionalne sigurnosti, ali i na razinu međunarodne sigurnosti.

Nova politika granične sigurnosti

Sigurnost granica postaje sve kompleksnije područje, pri čemu se posebno misli na analizu jačanja obveza i uloge granične policije u sustavima nacionalne, ali i međunarodne sigurnosti. Upitno je i možemo li današnju graničnu policiju, sa svim njezinim ovlastima i zadaćama, promatrati kao policiju u tradicionalnom smislu riječi koja se bavi osiguranjem javnog reda i

mira na određenom području. Analiza pravnih propisa i struktura EU-a upozorava na važnost područja sigurnosti granica te je pitanje postaje li granična policija, uz kriminalističku policiju, okosnica sustava unutarnje sigurnosti svake zemlje članice, ali i zajedničke europske sigurnosti. Ujedno se može pretpostaviti da će pitanje sigurnosti granica, sukladno europskim političkim strateškim dokumentima, u budućnosti biti važna karika u ostvarivanju nacionalne i europske sigurnosti, ali će i značajno utjecati na trenutačne zemlje kandidatkinje za ulazak u EU.

**Unatoč javnoj percepciji da su
"šengenska pitanja" samo u
nadležnosti granične policije,
ona potpadaju i pod nadležnosti
unutarnjih poslova, pravosudnu i
carinsku suradnju, zaštitu osobnih
podataka, te stoga zemlji nakon
ulaska u EU treba neko vrijeme
da postane punopravna članica
šengenskih sporazuma**

Razvoj sigurnosti granica ili, točnije, svih područja koja su vezana za obavljanje policijskih poslova na državnim granicama vidljiv je kroz izmjene europskih osnivačkih ugovora u posljednjih dvadeset godina (Calesini, 2007). Počeci su bili vrlo općeni, bez jasnih obveza zemalja članica, dok je danas to područje potpuno u nadležnosti europskih institucija. Kako rastu globalni sigurnosni izazovi, tako se mogu očekivati razvoj i napredak tog područja na europskoj razini, a tome u prilog govore i znatna financijska sredstva koja EU stavlja na raspolaganje članicama za kontrolu vanjske granice. Također, europske agencije iz nadležnosti unutarnjih poslova dobivaju sve veće ovlasti na teritoriju EU-a, čime pitanja unutarnje sigurnosti izlaze iz isključive nadležnosti zemlje članice i dobivaju mnogo širu dimenziju. Trenutačno je u fazi donošenja i nekoliko novih pravnih propisa koji će omogućiti znatnije korištenje informacijskih i radarskih tehnologija u poslovima kontrole vanjskih granica EU-a.⁸

Unatoč javnoj percepciji da su "šengenska pitanja" samo u nadležnosti granične policije, ona potpadaju i pod nadležnosti unutarnjih poslova, pravosudnu i carinsku suradnju, zaštitu osobnih podataka, te stoga zemlji nakon ulaska u EU treba neko vrijeme da postane punopravna članica šengenskih sporazuma. Granična kontrola ne može podnijeti teret odgovornosti za sigurnost cijele EU, ali nedovoljna i neučinkovita kontrola povećava rizik od nezakonitih migracija i svih oblika prekograničnog kriminala. Upravo zato upravljanje granicom u sigurnosnom smislu mora biti sposobno odgovoriti na sve prijetnje koje su povezane s granicom (Bertozzi, 2008).

Vidjet ćemo u kojemu će se pravcu razvijati uspostavljena

suradnja jer su sve glasnjiji pobornici vraćanja graničnih kontrola između zemalja članica radi "zaštite nacionalnih interesa i sprečavanja useljavanja" u pojedine zemlje EU-a. Posebno zabrinjava to što taj pristup nalazi u političkim programima nekih stranaka koje se nalaze u nacionalnim parlamentima ili na neki način sudjeluju u izvršnoj vlasti. Neovisno o tome, šengenska pravna stečevina omogućila je policijskim, carinskim i pravosudnim službenicima novi oblik suradnje u kojoj nacionalne granice nisu prepreka otkrivanju i progonu počinitelja kaznenih djela te je gledanje na to područje samo kroz prizmu nezakonitih migranata potpuno pogrešno, pa i opasno za sigurnost zemalja članica. To područje ne bi trebalo biti podložno dnevnopolitičkim raspravama političkih protivnika na nacionalnoj razini, a uočene propuste trebalo bi koristiti samo za poboljšanje sigurnosnog sustava.

Još, dakako, postoji razlika između europskih i šengenskih granica, budući da tek ulaskom u EU zemlja ima pristup povjerljivim podacima i europskim fondovima za kontrolu vanjske granice, te je potrebno vrijeme da se pripremi za punu implementaciju šengenskih standarda nakon koje slijedi ukidanje kontrola na unutarnjim granicama. Na primjeru Bugarske i Rumunjske vidljivo je da ulazak u EU ne znači automatski ulazak u šengenski prostor, iako su te zemlje ispunile formalne zahtjeve

Danas gotovo i nije potrebno nacionalno zakonodavstvo o graničnim pitanjima jer su sva ona u nadležnosti europskih institucija

za to. No zbog načela jednoglasnosti u donošenju odluka određene su zemlje zaustavile taj proces uz obrazloženje da je za ulazak u zajednički prostor bez granica potrebno bolje ispunjavati sve obveze s područja pravosuđa i unutarnjih poslova. S posljednjim velikim proširenjem EU-a zemlje članice suočile su se s enormnim povećanjem duljine granice⁹ te izravnim dolaskom na granice zemalja koje su, prema europskim promišljanjima, donedavno bile izvor nestabilnosti i mogućega ozbiljnijeg ugrožavanja unutarnje sigurnosti članica EU-a te su odabrale "europeizaciju tog područja" kao način rješavanja problema. I skeptičnost glede mogućnosti novih članica da se suprotstave svim izazovima utjecala je na mijenjanje sigurnosnih politika EU-a i jačanje nadzornih mehanizama na europskoj razini.

Spomenutom reformom različiti su akti definirali i ujedinili područje granične sigurnosti te su postali važno oruđe u očuvanju unutarnje sigurnosti zemalja članica. Zahvaljujući fondovima solidarnosti, vanjska granica oprema se na jednak način, jednaka je obuka, razmjena informacija je trenutačna, u zajedničkim operacijama djeluje se na području više država i postoji svijest o zajedničkom interesu neovisno o kojoj je državi riječ. Danas gotovo i nije potrebno nacionalno zakonodavstvo o graničnim pitanjima jer su sva ona u nadležnosti europskih institucija. Nakon takva zakonodavnog i političkog preporoda policije su probile mentalne prepreke prema kojima su štitile samo vlastite građane i shvatile su da se danas suprotstavljaju broj 12 - prosinac 2012.

globalnome organiziranom kriminalu globalnom policijskom suradnjom. Stvaranje europskih policijskih agencija, Europol, Frontexa i CEPOL-a, suradnju je podignulo na još višu razinu. Te su agencije danas značajna pomoć nacionalnim policijama u borbi protiv svih oblika kriminala. Posebno je važna uloga Frontexa jer on omogućuje razmjenu policijskih službenika i tehničke opreme na svim vanjskim granicama ovisno o sigurnosnoj procjeni i prijetnji. Uvedene su procjene rizika na europskoj razini, što je dodana vrijednost postignutoj suradnji, posebno zato što se danas o ozbiljnijim oblicima kriminala ne može govoriti ako nema međunarodnu komponentu. Nažalost, kriminal je iskoristio sve prednosti današnjice, kako tehnologiju i prometnu povezanost tako i želju pojedinaca za brzim bogaćenjem.

U ovom procesu negativno je to što se određeni sigurnosni poremećaj može iskoristiti kao alibi za političko obračunavanje s europskim institucijama ili s drugom zemljom, pri čemu se posebno misli na nezakonite migracije koje pojedine političke strukture smatraju velikom sigurnosnom prijetnjom, zaboravljajući da bez migracija nema razvoja, posebno u Europi koja bilježi stalan pad nataliteta. Migranti nisu kriminalci, a u suzbijanju nezakonitih migracija treba djelovati mnogo šire, posebno prema krijumčarima. Veliki je uspjeh što je to prepoznalo i europsko zakonodavstvo. Problematično je što Europa, odnosno zemlje članice, ne mogu primjereno odgovoriti u slučajevima velikog priljeva migranata i što nema dovoljno kapaciteta za to, posebno na isturenim graničnim područjima. To su potvrdili posljednji događaji na Malti i Lampeduzi.

Sigurnost granica višedisciplinarna je pojava te se postavlja pitanje mogu li postojeće agencije odgovoriti na sve izazove. Jesu li granični policajci sposobni prepoznati i učinkovito reagirati na sve oblike kaznenih djela i prekršaja s kojima se suočavaju? Još ima mnogo agencija koje se bave sigurnošću granica, a nemaju jedinstvenu zapovjednu odgovornost, oprema i kadrovi koriste se neracionalno zato što obavljaju samo poslove iz svoje nadležnosti. Kad bi sve agencije imale jedinstven sustav zapovijedanja, racionalnije bi se trošili resursi i oprema, a bile bi i učinkovitije.

Potpuno je jasno da su nezakonite migracije i krijumčarenje osoba velika društvena opasnost koja ugrožava cijeli sustav sigurnosti, jer su uz njih vezuju razni oblici više ili manje društveno opasnih kažnjivih radnji – od manjih prekršaja preko mogućih zaraza od raznih bolesti do teških kaznenih djela koja čine sami imigranti, ali i moćne zločinačke organizacije. Sigurnosni sustavi moraju biti sposobni odgovoriti na sve sigurnosne prijetnje, mijenjati se i prilagođavati mnogo brže i učinkovitije kako bi građanima osigurali zadovoljavajuću sigurnost na svim područjima.

Bilješke

- 1 I prije tih sporazuma Belgija, Nizozemska, Luksemburg surađivali su na tom području: 1946. izrađena je zajednička politička platforma, 1948. stvorena je carinska unija, 1962. potpisan je Ugovor o pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (koji predviđa i potjeru preko granica), 1968. potpisan je Ugovor o izvršenju sudskih odluka u kaznenim stvarima, a 1969. i Konvencija o administrativnoj i kaznenoj suradnji na područjima

- vezanima za ekonomsku uniju Beneluksa. Nadalje, nordijske zemlje (Danska, Finska, Norveška, Švedska i Island) potpisale su 1957. Sporazum o kontroli putovnica, što je bio "rani oblik" slobodnog kretanja osoba bez putovnice.
- 2 Internal security strategy for the European Union: Towards a European security model, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC3010313ENC.pdf (pristupljeno 17. veljače 2011).
 - 3 Mogu istaknuti Bečki akcijski plan iz 1998. i zaključke Europskog vijeća koje je 1999. u Tampereu, u Finskoj, održalo poseban sastanak na kojemu su razmatrane teme s područja pravosuđa i unutarnjih poslova, pa tako i nezakonite migracije. Uslijedio je Haški program, dok je danas na snazi Štokholmski program. "Zbog znatnog porasta nezakonitih migracija, porasta prekograničnog kriminala i povećane propusnosti granica" održan je poseban sastanak Europskog vijeća u lipnju 2002. u Seville gdje su učinjeni značajni koraci u europskoj imigracijskoj politici.
 - 4 Bivši predsjednik SAD-a Bill Clinton je niz slučajeva krijumčarenja kineskih migranata brodovima u SAD u ljeto 1993. povezo s prijetnjom nacionalnoj sigurnosti, a sljedeće je godine masovni egzodus haičanskih izbjeglica i njihovu stalnu prijetnju stabilnosti regije i kontroli njihovih granica naveo kao primarni razlog za američku akciju. Poseban se problem pojavio kada se nezakonite migrante počelo povezivati s kaznenim djelima organiziranog kriminala i terorističkih akata u New Yorku, Madridu, Londonu itd.
 - 5 Izvješće zastupnika Europskog parlamenta Claudia Fava pred Odborom za civilna prava, pravosuđe i unutarnje poslove "Europe to penalise employers of illegal immigrants", usvojeno 21. siječnja 2009. Sažetak na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=en&type=IM-PRESS&reference=20090120IPR46696> (pristupljeno 9. srpnja 2011).
 - 6 V. i Europe's Borders, *The Economist* od 16. listopada 1999: "Prema procjenama direktora ICMPD-a (International Centre for Migration Policy Development in Vienna) računa se da se svake godine u Europu krijumčari 400.000 ljudi".
 - 7 Ugovor iz Amsterdama prihvaćen je 18. lipnja 1997, a stupio je na snagu 1999. Njime je izmijenjen Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o Ekonomskoj zajednici.
 - 8 Na okruglom stolu "Fine-tuning EU border security", koji je održan 29. rujna 2010. u Bruxellesu, Jean-Louis De Brouwer, Director for Immigration and Borders at the Directorate General for Home Affairs of the European Commission, postavio je ključno pitanje: "Ima li uopće smisla govoriti o granicama u globaliziranom svijetu?"
 - 9 Primjerice, Commission staff Working Paper; Determining the technical and operational framework of the European Border Surveillance System (EUROSUR) and the actions to be taken for its establishment, SEC (2011) 145 final, Bruxelles, 28. siječnja 2011. Pristupljeno 5. veljače 2012. Na: <http://www.statewatch.org/news/2011/feb/eu-com-eurosur-staff-working-paper-sec-145-11.pdf>
 - 9 Dvadeset sedam zemalja članica EU-a omeđeno je s gotovo 10.000 km vanjske kopnene i 80.000 km morske granice, uz zračne i pomorske luke preko kojih se odvija međunarodni promet.

Literatura

- Anderson, M., Apap, J. (2002). *Striking a Balance between Freedom, Security and Justice in an Enlarged European Union*. Bruxelles: Centre for European Policy Studies.
- Apap, J., Tschorbadjyska, A. (2004). *What about the Neighbours? The Impact of Schengen along the EU External Borders*. CEPS Working Papers, br. 210.
- Bertozi, S. (2008). Schengen: Achievements and Challenges in Managing an Area Encompassing 3.6 million km². CEPS Working Document br. 284.
- Bigo, D., Guild, E. (2005). *Controlling Frontiers: Free Movement into and within Europe*. London: Ashgate Pub.
- Buzan, B. (2007). *People, States & Fear*. Colchester: ECPR Pres.
- Calestini, B. (2007). *European Police Law Handbook*. Rim: Laurus Robuffo.
- Caparini, M., Marenin, O. (2006). Borders and Security Governance – Managing Borders in a Globalized World. U: Schelter, K. (ur.). *Challenges for Non- (and Not Yet) Schengen Countries*. Ženeva: Centre for Democratic Control of Armed Forces.
- Dragović, F. (2003). Nezakonite migracije – sigurnosni fenomen 20. stoljeća. *Međunarodne studije*. (13) 4:61-88.
- Dragović, F. (2008). Sigurnost granica, regionalna suradnja i zaštita etničkih manjina. *Međunarodne studije*. 3-4:81-97.
- Gosh, B. (1998). *Social and Economic Consequences of Irregular Migration*. Izlaganje na konferenciji u Beču 25-27. studenoga 1998.
- Ibryamova N. V. (2004). *Security, Borders, and the Eastern Enlargement of the European Union*. Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series. (4) 15:9-12.
- Ivanda, S. (2001). *Schengenski sporazumi i unutarnja sigurnost*. Zagreb: MUP RH.
- Marenin, O. (2010). *Challenges for Integrated Border Management in the European Union*. Ženeva. Centre for Democratic Control of Armed Forces. Occasional paper br. 17.
- Mileta, V. (1997). Stvara li se nova "željezna zavjesa" u Europi? *Politička misao*. (34) 3:24-30.
- Occhipinti, J. D. (2004). Justice and Home Affairs. U: Nugent, N. (ur.). *European Union Enlargement*. London: Palgrave Macmillan.
- Rumford, C. (2007). Does Europe Have Cosmopolitan Borders? *Globalizations*. (4) 3: 327-339.
- Šegvić, S. (2011). Šengenski režim upravljanja vanjskim granicama EU. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*. (48) 1:11-31.
- Trauner F., Kruse I. (2008). *Visa Facilitation and Readmission Agreements: Implementing a New EU Security Approach in the Neighbourhood*. CEPS Working Document br. 290.
- Treaty on European Union. *Official Journal*. C 340, 1997.
- Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. *Official Journal of the European Communities*. C 306, 2007. ■